

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Центр _____ заочної форми навчання _____

Кафедра туристичного та готельно-ресторанного бізнесу

Допущено до захисту
Завідувач кафедри
проф. Герасименко В. Г.

_____ (підпис)

«29» грудня 2017 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста
зі спеціальності 242 «Туризм»
(шифр та найменування спеціальності)

на тему: «Шляхи забезпечення конкурентоспроможності підприємств санаторно-курортної сфери Одеського регіону»

Виконавець

студентка центру заочної форми навчання

Бережок Ганна Валеріївна

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник

к.е.н., професор

(науковий ступінь, вчене звання)

Герасименко Виктор Григорович

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

АНОТАЦІЯ

на кваліфікаційну роботу **Бережок Ганни Валеріївни**
(П.І.Б.)

Шляхи забезпечення конкурентоспроможності підприємств санаторно-курортної сфери Одеського регіону
(тема)

кваліфікаційна робота на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, 2018 рік

Предметом дослідження є сутність теоретичних, методичних і практичних питань, пов'язаних із забезпеченням конкурентоспроможності підприємств санаторно-курортної сфери Одеського регіону.

Об'єктом дослідження виступають процеси забезпечення конкурентоспроможності санаторно-курортних закладів (СКЗ).

Мета роботи полягає у розробленні методичних підходів та практичних рекомендацій на основі яких здійснюється забезпечення конкурентоспроможності підприємств санаторно-курортного комплексу.

Завданнями роботи є:

- визначення й систематизація чинників, що впливають на конкурентоспроможність СКЗ;
- аналіз господарської діяльності і конкурентних позицій СКЗ Одеського регіону;
- розроблення рекомендацій по забезпеченню конкурентоспроможності СКЗ.

За результатами дослідження визначені конкурентні переваги клінічного санаторію «Лермонтовський», удосконалено методичний інструментарій оцінки конкурентоспроможності СКЗ, запропоновано трьохрівневу модель забезпечення конкурентоспроможності СКЗ.

Одержані результати можуть бути використані в процесі управління господарською і маркетинговою діяльністю СКЗ.

Кваліфікаційна робота містить 89 сторінок, 24 таблиці, 12 рисунків, список літератури з 42 найменувань, 3 додатки.

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП	4
РОЗДІЛ	
1. Теоретичні аспекти конкурентоспроможності підприємств на ринку санаторно-курортних послуг.....	6
1.1. Трагування понять «конкуренція» та «конкурентоспроможність підприємства» в спеціалізованій науковій літературі.....	6
1.2. Санаторно-курортні заклади, як складова рекреаційної сфери економіки.....	14
1.3. Сучасний стан і тенденції розвитку ринку санаторно-курортних послуг.....	21
РОЗДІЛ	
2. Аналіз господарської діяльності і конкурентних позицій санаторно-курортного закладу (СКЗ).....	31
2.1. Організація і управління господарською діяльністю санаторію «Лермонтовський».....	31
2.2. Порівняльний аналіз економічних показників санаторія «Лермонтовський» та його конкурентів.....	36
2.3. Аналіз внутрішнього та зовнішнього конкурентного середовища СКЗ.....	49
РОЗДІЛ	
3. Основні напрями забезпечення конкурентоспроможності санаторно-курортного закладу (СКЗ).....	54
3.1. Визначення конкурентних переваг СКЗ на основі компаративного аналізу.....	54
3.2. Встановлення рівня якості санаторно-курортних послуг підприємства.....	65
3.3. Трьохрівнева модель забезпечення конкурентоспроможності вітчизняного санаторно-курортного продукту.....	77
ВИСНОВКИ ...	80
Список використаних джерел.....	82
Додаток А. Цінова політика санаторію «Лермонтовський».....	87
Додаток Б. Абонемент курсового лікування «Антистрес».....	88
Додаток В. Абонемент курсового лікування «Оздоровчий».....	89

ВСТУП

Розвиток в Україні ринкових відносин позначився посиленням конкуренції між суб'єктами господарювання. Тому виникла проблема забезпечення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств, що є значною умовою завоювання їх твердих позицій на внутрішньому та міжнародному ринках.

Одеська область має значний природно-рекреаційний потенціал: природно-лікувальні ресурси, сприятливі кліматичні умови, історійко-культурну спадщину. Однак, підприємства санаторно-курортного комплексу регіону відстають за рівнем розвитку від іноземних конкурентів, оскільки не мають ринково-орієнтованого досвіду й наукового підґрунтя ефективного управління ресурсами. Неспроможність гідно конкурувати з іноземними об'єктами туристичної індустрії насамперед обумовлюється низьким рівнем якості обслуговування. Сезонні коливання попиту, незадовільний стан інфраструктури, старіння матеріально-технічної бази об'єктів розміщення, недостатня увага до захисту прав і інтересів відпочиваючих, регулювання екологічних умов – це початкові проблеми, які стримують розвиток підприємств санаторно-курортної сфери Одеської області і всієї країни. Методи ведення господарської діяльності санаторно-курортних закладів (СКЗ), й зокрема, способи створення конкурентоспроможного продукту, характеризуються недосконалістю і обмеженістю. Організаційний консерватизм управління конкурентоспроможності СКЗ, а також процесами вдосконалення якості обслуговування, обумовив потребу пошуку нових форм і методів забезпечення конкурентоспроможності підприємств – виробників вітчизняного санаторно-курортного продукту.

Серед вітчизняних і зарубіжних науковців вагомий вклад у розвиток сучасної теорії конкурентоспроможності внесли Г.Л. Азоев, Іванов Ю.Б., Коробов Ю.І., Портер М., Раменський Л.Г., Фатхутдінов Р.А., Юданов А.Ю., які досліджували проблему конкурентоспроможності підприємств у сфері матеріального і нематеріального виробництва.

Проблемам рекреаційно-туристичної діяльності присвячені праці українських вчених та практиків, серед них: Гаврилюк С.П., Герасименко В.Г., Гродзинська І.О., Гудзь П.В., Давиденко І.В., Зорін І.В., Кравців В.С., Лебедєва В.В., Семенов В.Ф., Стеченко Д.М., Ткаченко Т.І., Цьохла С.Ю. Проте, принципи функціонування підприємств санаторно-курортної сфери у ринковому середовищі та проблема забезпечення їх конкурентоспроможності практично не досліджуються з точки зору галузевої специфіки.

Актуальність зазначеної теми, практична потреба в наукових розробках, спрямованих на пошук шляхів забезпечення конкурентоспроможності підприємств санаторно-курортної сфери визначили мету і завдання, об'єкт і предмет даного дослідження.

Метою роботи є розроблення методичних підходів та практичних рекомендацій, на основі яких може бути забезпечена конкурентоспроможність підприємств санаторно-курортного комплексу.

Об'єктом дослідження виступають процеси забезпечення конкурентоспроможності санаторно-курортних закладів.

Предметом дослідження є сукупність наукових і практичних питань, пов'язаних із забезпеченням конкурентоспроможності підприємств санаторно-курортної сфери Одеського регіону.

Інформаційною базою дипломної роботи є підручники, навчальні посібники, монографії, наукові статті, інтернет-джерела, в яких висвітлюються питання конкурентоспроможності санаторно-курортних закладів.

ВИСНОВКИ

1. Санаторно-курортні заклади (СКЗ) є складовою рекреаційної сфери економіки. За станом на сьогоднішній день вони виконують найважливіші соціально-економічні функції. Їх діяльність є засобом забезпечення фізичного й технічного благополуччя нації й розвитку особистості за допомогою застосування спеціальних медичних (профілактичних і реабілітаційно-відновлюючих) технологій. Санаторно-курортна галузь вважається одним із крупних роботодавців, а її діяльність – вагомим джерелом надходжень до бюджетів різних рівнів.

2. Одеська область після незаконної анексії Криму Російської Федерацією виходить на перше місце в Україні за кількістю лікувально-оздоровчих закладів та чисельністю відпочиваючих. В Одеській області станом на 1.01.2016 року налічувалось 20 санаторіїв та 3 санаторіїв-профілакторіїв. Загальна кількість санаторно-курортних та оздоровчих закладів становить 163 одиниці.

3. На діяльність будь-якого підприємства, в тому числі санаторно-курортного закладу, впливають різноманітні чинники внутрішнього та зовнішнього середовища. Для їх кількісної оцінки в дипломній роботі застосовано метод SWOT-аналізу, який передбачає одночасний аналіз внутрішнього та зовнішнього середовищ.

4. Першим кроком на шляху підвищення конкурентоспроможності СКЗ є визначення його конкурентних переваг. В роботі методом експертних оцінок виявленні такі переваги шляхом зіставлення показників санаторію «Лермонтовський» з його найближчим конкурентом санаторієм ім. Чкалова.

5. Найважливішим важелем конкурентоспроможності СКЗ вважається якість надаваних їм медичних і інших послуг. В дипломній роботі на основі спеціальної методики надана оцінка задоволеності пацієнтів послугами санаторію «Лермонтовський». Крім даного показника нами було також встановлено рівень якості санаторно-курортного продукту санаторію

«Лермонтовський». Оцінка рівня якості відбувалась за двома компонентами – технологічною і функціональною якістю. Отримані результати свідчать про потенційні можливості покращувати обслуговування своїх пацієнтів та прагнути поліпшення підсумкової оцінки за всім показниками одночасно.

6. В цілому, для всіх санаторно-курортних закладів, які були обстежені в процесі написання дипломної роботи, характерні одні й ті ж проблеми: низький рівень матеріально-технічної бази, підвищення вартості обслуговування, втрата площ, виділених санаторіям в радянські часи для надання лікувально-оздоровчих послуг і т. інше.

В дипломній роботі представлена трьохрівнева модель забезпечення конкурентоспроможності вітчизняного санаторно-курортного продукту, яка показує, яким чином можуть співпрацювати державні структури, добровільні професіональні асоціації і працівники санаторно-курортних закладів у справі підвищення ефективності функціонування даного сектору економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ільїн В. В. Людина і світ: навчальний посібник/В. В. Ільїн, Ю. І. Кулагін – К. : Київ нац. торг.-економ. ун-т, 2003. – 302с.
2. Смит А. Исследование о природе и причинах богатств народов /Под ред. Абалнина. – М. Наука, 1993 - 569 с.
3. Хайне П. Экономический образ мышления. – М.: Новости, 1991 – 277 с.
4. Фатхутдинов Р. А. Конкурентоспособность: экономика, стратегия, управление. М.: - ИНФРА –М, 2000. – 311 с.
5. Макконелл Кэмбелл, Стэнли Брю. Экономист. Принципы, проблемы и политика: пер. с англ. – т. 2. – М.: Республика, 1992. – 400 с.
6. Шумпетер И. Теория экономического развития; исследование предпринимательской прибыли, капитала, кредита, процента и цикла конъюнктуры: пер. с нем. – М.: Прогресс, 1982. – 454 с.
7. Хайек Ф. Конкуренция как процедура открытия // Мировая экономика и международное отношение. – 1989. - №12. – с. 6-14.
8. Портер М. Международная конкуренция. – М.: Международные отношения, 1993, - 896с.
9. Азоев Г. А. Конкуренция, анализ, стратегия и практика. – М.: Центр экономики и маркетинга, 1996. 208 с.
10. Юданов А. Ю. Конкуренция: теория и практика. – М.: АКАЛИС, 1998. – 384 с.
11. Ліцішин О. І., Мятолич С. В. Довідник економіста-підприємця (терміни ринкової економіки). – СПб.: Спец. Л-ра, 1995. – 284 с.
12. Дениелс Д. Д., Радеба Х. Х. Международный бизнес. В внешняя среда и деловые операции: Пер. с англ. – М.: Дело, 1994. – 594 с.
13. Рекреация: социально-экономические и правовые аспекты/АН Украины, Институт экономики промышленности. Отв. Ред. В. К. Мамутов, А. И. Амоша. – К.: Наукова думка, 2012. – 141 с.

14. Герасименко В.Г. Інноваційний потенціал підприємств туризму та готельного господарства /В.Г. Герасименко, К.А. Галасюк. – Одеса:ОНЕУ, 2017. – 278 с.
15. Цьохла С. Ю. Трансформація рекреаційної діяльності та розвиток регіональних ринків курортно-рекреаційних послуг: Монографія. – Сімферополь: Таврія, 2008. – 352 с.
16. Курортное дело: учеб. пособие /А. М. Ветитнев, Л. Б. Журавлёва. – М.: КНОРУС, 2007. – 528 с.
17. Барчуков И. С. Санаторно-курортное дело: учеб. пособие / Барчуков И. С. – М.: ЮНИТИ – ДАНА, 2010. – 303 с.
18. Семенов .В. Ф. Регіональний вимір рекреаційно-туристичної діяльності/ В. Ф. Семенов, М. Д. Баяджи, В. М. Мозгальова; За ред.. В. Ф. Семенова. Монографія. – Одеса: Вид-во «Optimum», 2008. – 201 с.
19. Санаторно-курортне лікування, організований відпочинок та туризм в Україні: статичний бюлетень Державного комітету статистики України. – К.: Держкомстат України, 2013. – 99 с.
20. Ринки туристичних послуг: стан і тенденція розвитку: монографія/за заг. ред. професора В. Г. Герасименка. – Одеса: Астропринт, 2013. – 304 с.
21. Готелі та інші місця тимчасового проживання Одеської області: статичний збірник. – Одеса: Головне управління статистики в Одеській області, 2013. - 68 с.
22. Колективні засоби розміщування в Україні у 2016 році: Статистичний бюлетень Державної служби статистики України. – К. Держкомстат України, 2017, 89с.
23. Офіційний туристичний портал Одеській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tourregion.odessa.gov.ua>.
24. Майстровой Я. История Одессы в названиях улиц: топонимический справочник. – Одеса: АО «Пласке» 2012, - 437с.

25. Баумгартен Л. В. Стратегический менеджмент в туризме: учеб. пособия для вузов. – М.: Издательский центр «Академия», 2007. – 352 с.
26. Гродзинська І. О., Бельтюков Є. О., Лебедева В. В. Теорія та практика управління підприємствами регіону: монографія. – Одеса: Видавництво ОНПУ, 2012 – 230с.
27. Гаврилюк С.П. Конкуренентоспроможність підприємств у сфері туристичного бізнесу: Навч. посібник. – К.: Київ. Національний Торгово-економічний університет, 2006. – 180 с.
28. Гаврилюк С.П. Конкуренентні переваги як основа розробки стратегії туристських підприємств// Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації України. – Сер. Економічної Науки. – 2011 - №4
29. Василенко В.А. Креативное управление развитием социально-экономических систем: монография. – К.: Освіта України, 2010 – 772 с.
30. Василенко В.О., Ткаченко Т.І. Конкуренентоспроможність підприємств у сфері туристичного бізнесу: навч. посібник – К.: Освіта України, 2012 – 508 с.
31. Цьохла С.Ю. Сутність соціально-орієнтованої рекреаційної діяльності й проблеми її розвитку// Економіка та держава. – 2008. - №1 – с. 21-23.
32. Управління якістю туристичних послуг: опорний конспект лекцій. Укладачі Т.І. Ткаченко, С.В. Мельниченко, М.Б. Босовська. – К.: КНТЕУ, 2009 – 107 с.
33. Сучасні тенденції розвитку готельно-ресторанного бізнесу: Монографія/за ред. А.Ю. Парфіненка. – Харків: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2017. – 412с.
34. Петриченко П.А. Формування маркетингової інформаційної системи підприємств санаторно-курортного комплексу: автореферат дисертації на здобуття наукового ступеню кандидата економічних наук: спеціальність 08.06.01 – економіка, організація і управління підприємствами. – Сімферополь, 2008. – 20 с.

35. Артюхова І.В. Забезпечення конкурентоспроможності підприємств санаторно-курортного комплексу АР Крим: автореф. дис. на здобуття ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.04 – економіка та управління підприємствами. – Сімферополь, 2009. – 20 с.
36. Ганиева А.К. Реформирование организации управления детскими санаторно-курортными и оздоровительными учреждениями Крыма// Экономика Крым. – 2010 - №11. – с. 62-64
37. Деякі аспекти формування інфраструктури рекреаційного бізнесу у вільних економічних зонах [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://elartu.tntu.edu.ua>.
38. Мигаліна Ю.Ю. Розвиток санаторно-курортної справи в Україні// Вісник Чернівецького торгівельно-економічного інституту: Науковий журнал. – 2011. – Вип. III (43).
39. Савоста О. Стратегія розвитку курортів України: доцільність та актуальність// Ефективність державного управління: Збірник наук. праць. – 2008. – Вип. 19/17. – с. 365-371.
40. Официальный сайт санатория «Лермонтовский» [Электронный ресурс] – Режим доступа// <http://sanlermontov.com.ua>.
41. Официальный сайт клинического санатория им. В.П. Чкалова [Электронный ресурс] – Режим доступа <http://www.chkalov.odessa.ua>
42. Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу регіону: Монографія /за ред. проф. Герасименка В.Г. – Одеса: ОНЕУ, 2016. – 298 с.